

אשכולות

העלון השבועי של גאמידי ישיבת "כרם ביבנה"

לזכר עולם יהיה צדיק לע"נ מרן ראש הישיבה הרב חיים יעקב גולדויכט זצ"ל בן הרה"ח ישראל אלעזר זצ"ל נלב"ע ב' באדר א' התשנ"ה ת.נ.צ.ב.ה

פרשת מטות מסעי
כ"ח בתמוז ה'תש"ע
גיליון מס' 144
(שנה רביעית)

זמני השבת

ת"א י-ם	
חולקת נרות	19.13 19.29
צאת השבת	20.29 20.31

עילוי נשמת

סבתי מרת חביבה ליות שלי ע"ה
בת מרים ע"ה
נלב"ע בכ"ג בתמוז ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה
הונצחה ע"י ר' אוהד שלי

היכן קיבלו בנות צלפחד נחלה?

ש"י לאו
בוגר מחזור תשס"ג, ולשעבר עורך "אשכולות"

סוף פרשת מטות נאמר (במדבר לב; מא):

"ויאיר בן מנשה הלך וילכד את חותיהם ויקרא אתהן חות יאיר."

וכתב על כך רבי אברהם אבן עזרא:

"הוא ממשפחת יהודה, כי כן כתוב כי חצרון לקח בת מכיר בן מנשה והוליד ממנה שגוב ושגוב הוליד את יאיר, שהיו לו הערים בערי הגלעד ונקרא על שם משפחת אמו... ואין פה מקום לשאול איך לקח יאיר נחלה עם שבט אחר, כי ארץ כנען היא הנחלקת ולא ארץ האמורי שהוא מעבר לירדן מזרחה..."

כלומר, שואל רב"ע, איך יכול בן ממשפחת יהודה לנחול בעבר הירדן המזרחי, הרי בעבר הירדן המזרחי נחלים רק שבטי ראובן, גד ומנשה, ועונה, שצדו המערבי של הירדן נחלק לשבטים, אך בצד המזרחי הוא יכול לקחת נחלה.

יש לשאול על כך, הרי בסוף פרשת מסעי, מתלוננים בני מנשה על כך שבנות צלפחד תחתנה עם אנשים משבט אחר, ותגרע נחלתן, שהן יעבירו את הקרקעות שירשו מאביהן לשבט אחר, והלוא תמוה, הרי אם בעבר הירדן המזרחי אין חלוקה לשבטים, מה טענתם של בני שבט מנשה שלוקחים להם מנחלתם, הרי כל שבט יכול לקנות או לכבוש קרקעות בעבר הירדן המזרחי, וכ"ש אם זה מגיע ע"י ירושה?

הפסוק בספר יהושע אומר: "כי בנות מנשה נחלו נחלה בתוך בניו, וארץ הגלעד היתה לבני מנשה הנותרים" (יהושע יז; ו'). ואנו שואלים, מדוע בנות צלפחד שהן מצאצאיו של מכיר בן מנשה שנחל את עבר הירדן המזרחי, נחלו במערב ולא במזרח עם כל משפחתם?

בפרשת פינחס קראנו על המניין האחרון של בני ישראל לפני כניסתם לארץ. וכך אומר הפסוק:

"אלה פקודי משה ואלעזר הכהן אשר פקדו את בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו: ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן אשר פקדו את בני ישראל במדבר סיני: כי אמר ה' להם מות ימותו במדבר, ולא נותר מהם, כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון". (במדבר כז; סג-סה)

וכתב על כך רש"י:

"אבל על הנשים לא נזרה גזרת המרגלים, לפי שהן היו מחבבות את הארץ, האנשים אומרים ניתנה ראש ונשובה מצרימה, והנשים אומרות 'תנה לנו אחוזה'..." (שם סד')

וואים מדברי רש"י, שאמירתן של בנות צלפחד "תנה לנו אחוזה", מראה את אהבתן לארץ חמדה, ועל כך ניתן לומר שקיבלו שכר על כך, ומכיון שהן היחידות שירשו את אביהן, **קיבלו אחוזה בחלקן של שבט מנשה בעבר הירדן המערבי**, שם כן נחלקה הארץ ואסור לגרוע מהנחלה, ואשר על כן התלוננו בני מנשה כי אם תחתנה עם אנשים משבט אחר תיגרע נחלתן בעבר הירדן המערבי.

עוד ניתן לתרץ, כי בפרשה מדגיש משה לבני גד ובני ראובן, כי כל נחלתם בעבר הירדן המזרחי, תלויה בכך שהם יעברו חלוצים לפני אחיהם למלחמה בכיבוש הארץ, ואם הם יקיימו תנאי זה, אז יהושע יתן להם את הנחלה שלהם בעבר הירדן המזרחי. אבל מכיון שנשים אין דרכם לצאת ולהילחם, **משה נתן להם ישר נחלה בטוחה בחלקן של מנשה בעבר הירדן המערבי**.

בעבר ראיתי תרוץ נוסף לשאלתנו.

ידועה התמיהה מדוע נחלק שבט מנשה לשניים, חציו במזרח וחציו במערב. ואולי יש לומר, כי כבר כעת משה חשש שיהיה כאן פילוג בעם ישראל, ושיהיו כאן מעין "שתי מדינות לשני עמים". לכן משה חצה את אחד השבטים לשנים, וסמך על כך שבני מנשה הנמצאים במזרח ובמערב, יתקשרו ביניהם ע"י שיירות שתהיינה מצויות, וכך לא יוצרו פילוג בעם ישראל.

אולי לפי זה, אע"פ שבנות צלפחד יכלו להתחתן עם אנשים משבטים אחרים ועדיין לגור בעבר הירדן המזרחי, **משה נתן להם נחלה בעבר הירדן המערבי**, וציווה עליהן התחתן עם בני דודיהם ממשפחת מכיר בן מנשה שנחלו במזרח, כדי להמשיך ולשמר את הקשר בין שני חלקי עם ישראל, וודאי שאם מתחתנים עם בני דודים, ישמר הקשר עם משפחות הבעלים הנמצאות במזרח.

מכאן נלמד לקח לימינו, שהרי נמצאים אנו בשבת בה אנו מברכים את חודש מנחם אב. על שנאת חנם חרבה ירושלים, ועלינו מוטלת החובה להרבות אהבה חנם בין איש לרעהו.

בתקופה האחרונה חווינו מחלוקת גדולה ופרוד בעם ישראל. אינני בה לצדד בשום אחד מן הצדדים המעורבים בפרשה זו ולא זה המקום לכך, אבל עלינו לזכור שאמנם ישראל נחלקו ליב' שבטים ולנחלות, אבל כולנו עם אחד – אשכנזים, ספרדים, תימנים, דת"לים, ליטאים וחסידים, חילונים ושומרי מצוות, ועלינו להרבות אהבה אחד כלפי השני – לקרב ולא לרחק, להקשיב לאחר ולקבל את דרכו ואת העובדה שהוא שונה ממני, בכבוד ובהערכה.

מרגש אותי מאוד לראות את כל עם ישראל דוקא בימים אלו מתאחד כמעט כאיש אחד, למען אחינו היקר, החייל גלעד שליט נט"ו (בין אלו המצדדים בשחרורו "בכל מחיר" ובין אלו שמתנגדים לכך, ושוב, אין זה המקום לדרון בכך), צועדים לכבודו ומזדהים ומחזקים את משפחתו, כי בסופו של דבר, הוא אח של כולנו, וגם אם אנו מתנגדים לשחרור המרצחים ימ"ש, עדין בטוחני, כי לבו של כל אחד מאיתנו כואב את כאבו וכאב משפחתו.

זה עם ישראל בתפארתו. העם היחיד בעולם, שדואג ואוהב את כל אחד מבני עמו, ולא מוכן לוותר אפילו על אחד! בזה עם ישראל הוא אכן, אור לגויים. יהיה דבר תורה זה גם לחיזוקו ולרפואתו של גלעד, שבע"ה ישוּב לביתו ולמשפחתו בקרוב ממש, ויקויים בו הפסוק הנאמר בנבואות הנחמה של הנביא ישעיהו "ופדויה ה' ישובו, ובנו ציון ברינה, ושמחת עולם על ראשם, ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה" (לה; י; נא; יא).

עומדים אנו שבוע לפני סיום זמן קיץ ושנת הלימודים והיציאה לבין הזמנים. נשתדל כולנו להתחזק בלימוד התורה בשבוע שנותר, ולקבוע עיתים לתורה בזמן הביניים הבא עלינו, שנאהב כל אחד ואחד מישראל וע"י כך נזכה בע"ה לגאולה השלמה במהרה בימינו, ובגיוס כוחות מחודשים לקראת חודש אלול הבעל"ט.

המאמר לע"נ סבי' ר' שמואל יצחק לאו ז"ל בן הרב ישראל יוסף זצוק"ל הי"ד נבל"ע ביום תשעה באב ה'תשל"ב

עורך: מוטי פקטר

העלון יוצא לאור ע"י ישיבת "כרם ביבנה" תגובות, הערות והארות ניתן לשלוח לכתובת: eshckolot@gmail.com

העלון מופיע גם באתר הישיבה באינטרנט: www.kby.org נא לשמור על קדושת הגליון!

אף שעושה דבר זה קודם האכילה דהוי דרך מאכל או דלמא לא שניא. וכתב שנחלקו בזה המהריט"ץ והמהר"י אבולעפיא - המהריט"ץ אוסר ומהר"י מתיר.

נראה, דהמהריט"ץ שאסר הבין דהני תלת תנאי הוו סיבת ההיתר ובלעדיהם אסור לברור כלל בשבת, לכן אף דהוי דרך אכילה אסור כי בורר פסולת מאוכל. לעומתו, המהר"י אבולעפיא תפס שאינם אלא סימן לדרך אכילה וכיון דכך הוא דרך אכילתו שרי, אף דבורר פסולת.

ג) בעל המאור (שבת ק"ו ע"א) כתב בזה"ל: "כל ל"ט מלאכות שהיו כנגדן במשכן כולם היה בהן צורך לגופן, חוץ מן הזורה והבורר שהוא זורה המוץ מן הגורן ובורר הצרורות מן הכר. וזהו עיקר מלאכתם לדחות המוץ והצרורות, וכן חייב עליהם ועל תולדה שלהן, אבל שאר מלאכות עיקר הוא לצורך גופן". מבואר מדבריו דמלאכת בורר הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, ואעפ"כ חייבים עליה כי כך נעשתה מלאכה זו במשכן.

אבל הרמב"ן כתב וז"ל: "מילה ודאי מלאכה הצריכה לגופה היא, שהוא צריך שיהא אדם זה מהול, ומהדומה לזה הנוטל צפורניו בכלי וכן שפמו שהוא חייב משום תולדה דגוזז ואעפ"י שאינו צריך לגוף הצפורניים והשיער, מלאכה הצריכה לגופה נקראת וכן הזורה והבורר".

מבואר, דמלאכת בורר מוגדרת מלאכה הצריכה לגופה ודלא כבעה"מ. אולי אפשר לומר, דהרמב"ן ס"ל ד'אוכל ביד ומיד' הוי סימן ל'דרך אכילה', דהיינו - כל עיקרה של מלאכת בורר הוא כיצד בוררים בחול וכיון שבחול בוררים פסולת מאוכל הוי מלאכה הצריכה לגופה, כי הצורך כאן הוא הדרך. אך בעה"מ תפס שאינם סימן אלא סיבת ההיתר נמצא דהמלאכה היא ברירה ככל שאר המלאכות ולכן הוי משאצל"ג.³

ד) הגמ' בשבת (קמ"א) אומרת שמותר לדרך פלפלים בקת הסכין כיון דהוי שינוי. וז"ל הב"י: "וכתוב בשבלי הלקט (סי' צב) בשם הרב רבי יאשיה אי איכא דקשיא ליה כיון דכדרכו חייב משום טוחן על ידי שינוי ליהוי פטור אבל אסור? תשובה - קתא דסכינא שינוי גמור הוא דבין מדוך של עץ למדוך של אבן הוי שינוי, כדאיתא בפרק קמא דביצה (יד.) וקתא דסכינא הוי שינוי גמור הילכך מותר לכתחלה כדאמרין (שבת עד.) גבי בורר בנפה ובכברה חייב בקנן ובתחומי דהוי שינוי פטור אבל אסור ביד דהוי שינוי גמור מותר לכתחלה".

ודבריו הק' צריכים לכאורה ביאור, מה ראייה הביא מבורר דשינוי גמור שרי - הא בבורר היינו טעמא דלא הוי דרך ברירה אלא דרך אכילה, ולא מחמת שינוי קאתינן עליה.

אמנם, אם נאמר דרבינו יאשיה סובר ד'אוכל ביד ומיד' הוי סיבת ההיתר אפשר להבין ראייתו - הרי יש פה מלאכת בורר ועל כרחך הסיבה שמותר כי יש פה שני שינויים.⁴

² הנה בליקוטי הרמב"ן (שבת ע"ד ד"ה וכי) כתב וז"ל: "מסברא קאמר רבה וכו' שאין דרך ברירה אלא כאוכל ומצא פסולת בחתיכה שהוא אוכל ומפריש פסולת מתוך אוכל הוא שמותר". ומכאן הוכיח בה"ל דס"ל לרמב"ן כמהר"י אבולעפיא הנ"ל. ולדברינו אתי שפיר, דהרמב"ן לשיטתו דס"ל דהוי סימן, ולכן התיר פסולת מתוך אוכל בשבת אכילה.

³ ועיי' בספר 'טל אמת' למוריני הרב טובי שליט"א, שביאר מחלוקתם באופן אחר: בעה"מ סובר שעיקרה של מלאכת בורר היא פעולת ההפרדה, ולכן הוי משאצל"ג. אך הרמב"ן סובר שעיקר המלאכה היא ה'תוצאה' של תיקון האוכל, ולכן הוי מלאכה הצריכה לגופה. ועיי' שביאר בחקירה זו כמה וכמה מחלוקות ויסודות בהלכות בורר.

⁴ ובדעת הסוברים דהוי סימן נצטרך לומר דבכה"ג הוי שינוי גמור לא בגלל דהווי תרי שינויי אלא דהוי שינוי הניכר. ובאמת, המג"א דס"ל לעיל דהוי סימן כתב דסגי בחדא שינויא כי זה שינוי גמור, והט"ז דס"ל דהוי סיבה פסק דבעינן תרי שינויי, וזה תואם את רבינו יאשיה.

מ) הן (שי"ט, א') פסק שאסור לברור בשבת א"כ בורר אוכל מתוך פסולת בידו ועל דעת לאוכלו לאלתר.

ויש לחקור, בהאי היתרא ד'אוכל ביד ומיד' - האם הוא עצמו גורם להיתר (סיבה), או שהוא רק מגלה לנו שאין זה דרך ברירה אלא דרך אכילה (סימן)? היינו - האם כשאדם בורר באופן כזה יש על מלאכתו שם בורר אלא דהוי ברירה המותרת, או דלמא אין זה בורר כלל אלא דרך אכילה.

וקצת כעין זה, חקר הגר"מ עמיאל זצ"ל ('המדות לחקר ההלכה', י"ד, ל"א) באיסור קצירה לפני העומר - האם קרבן העומר גורם את היתר הקצירה, או שהקרבן רק גורם שמה שקוצר אחר כך אינו ר'אשית קצירכם', וממילא מותר לקצור. היינו - האם יש איסור קצירה וקרבן העומר מתירו, או דאין כלל איסור קצירה לאחר הקרבן כי לא הוי 'ראשית קצירכם'.

ונפק"מ בחקירה דידן - מה יהיה הדין כאשר אדם בורר 'אוכל ביד ומיד', אך עשה זאת לא בדרך אכילה - אם זה סיבה שרי אך אם זה סימן אסור. ונפק"מ נוספת לאידך גיסא: מה יהיה הדין כאשר אדם בורר בדרך אכילה, אך לא נתקיימו התנאים הללו - אם זה סיבה אסור אך אם זה סימן שרי.

ונראה, שבה נחלקו רבותינו בכמה מקומות:

א) הגמ' בשבת (קמ"ד ע"ב) אומרת שמותר לסחוט אשכול ענבים לתוך הקדירה, דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי. וכתב רבנו תם דדוקא באשכול הראוי לאכילה שרי לסחוט, אך "בוטר שאינו ראוי לאכילה ואפילו האוכלו בטלה דעתו הוי כבורר אוכל מתוך הפסולת". וכתב על זה הט"ז (סימן ש"כ סעיף ה') - "וא"כ אם רוצה לאכול לאלתר אותו דבר שסוחט לתוכו הבוטר מותר כדלעיל סימן שי"ט לענין בורר". אך המגן אברהם חלק עליו וכתב - "ול"נ דלא דק (הע"ש דס"ל כט"ז), דאטו מי שרי לעשות מלאכה כדי לאכול לאלתר, וכ"כ הש"ג פ"ז דשבת, אלא הטעם בבורר בידו לאכול לאלתר לא מקרי ברירה דהוי דרך אכילה...תדע - דהא כתב הר"ן טעמא דאסור חליבת עז משום בורר אוכל מתוך פסולת, אטו יחא מותר כדי לאכול לאלתר? אלא ודאי כדאמרן, ודבר פשוט".

מבואר, דהט"ז התיר אוכל מתוך פסולת בכל אופן, והמג"א סובר דדוקא היכא דהוי דרך אכילה שרי.

אולי אפשר לומר, שהט"ז סובר שהתנאים הללו הם סיבת ההתר ולכן התיר בפשטות בכהאי גוונא כיון דהוי אוכל מפסולת, אך המגן אברהם תפס שאין התנאים הללו סיבת ההיתר אלא רק סימן דלא הוי דרך ברירה, ולכן בכה"ג דהוי דרך ברירה אף דנתקיימו התנאים אסור.¹

ב) הביאור הלכה (שי"ט ס"ד ד"ה הבורר) הסתפק "אם שם בורר מונח דוקא כשבורר מקודם ומכין לאכול לאלתר, אבל אם בעת האכילה גופא שאוחז בידו ורוצה לאכול מוציא הפסולת ומשליכו לא שייך בורר

¹ ובטעם הדבר דלא מיקרי דרך אכילה, כתב המשנ"ב (סק"כ) בזה"ל: "דרך ברירתו הוא דאי אפשר בענין אחר". ולכאורה צריך ביאור - א. מנלן דכל דאי אפשר בענין אחר הוי דרך ברירה ולא דרך אכילה, הא מעשיו אינם מוכיחים לשום צד? ב. לקמן בסימן שכ"א סקפ"ד כתב המשנ"ב שאם פותח זויפים וזורק הגרעינים הקשים הוי בורר, אבל מיד לפה שרי ליתן. וכתב בשעה"צ (אות צ"ט): "שאי אפשר בענין אחר ולא הוי כבורר פסולת מאוכל". ונראין דבריו כסותרין אהרדי.

ולולי דברי אדונינו הסבא קדישא מרן ה'חפץ חיים' זיע"א, היה אפשר לפרש כוונת המג"א ש'דרך אכילה' היינו שכן עושים בחול, וכיון שאין דרך לסחוט בחול ישירות לתוך הקדירה שפיר הוי דרך ברירה. (והיינו טעמא - דהמג"א הבין שאין האוכל סיבת ההיתר אלא סימן לדרך אכילה). וזה מה שסיים המג"א בסוף דבריו - "תדע דהא כתב הר"ן טעמא דאסור חליבת עז משום בורר אוכל מתוך פסולת, אטו יחא מותר כדי לאכול לאלתר". דהיינו - ודאי שאין גרילות לסחוט מעז לתוך הצלחת וא"כ אין זה דרך אכילה ומכאן למד המג"א לבורר. ועל"ע.

מפאת "בין הזמנים" הגליון הבא יצא, בעזרת ה', לשבת פרשת שופטים. מערכת "אשכולות" מאחלת לכל תלמידי הישיבה זמן ביניים פורה!

שמח ר' יוסלי על כך, ושאל להרבי:
- חידוש לי על רבינו, שאמר על המטה החדשה שדוקרת לו; הלא
איש ירא-שמים עשאה לכתחילה בשביל רבינו.
השיב לו הרבי:
- חס וחלילה! המטה כשרה מאד, אלא שנודפת ממנה מרה-
שחורה, מחמת שנעשתה בין המצרים, ב"תשעת הימים", והנגר היה
ירא-שמים, והיה מתעצב על חורבן בית-המקדש בשעת עשייתה.

הנה לנו דוגמא קטנה על הרגשת הצער של ענקי הרוח בדורות עברו.
כיצד נגר ירא שמים אשר הצטער על חורבן הבית, הכניס את צערו
במיטה עד שהחווה מלובלין לא יכל לשכב עליה, מפאת הצער שהיה
ספוג בה.
ועוד דוגמא הממחישה את כאבם של גדולי ישראל על חורבן הבית:

דרכו בקודש של הסבא קדישא ר' יששכר-בער מראדושיץ לעשות
בכל שנה ביום ה' לחודש אב (יום ההילולא של האריז"ל) סיום מסכת
ולאכול סעודת מצוה של בשר ויין יחד עם תלמידיו וחסידיהו, ובכל פעם
היה מספר בשעת הסעודה סיפור זה: בעיר אחת היה איש אחד שהיה
רגיל לישן הרבה, והיה מפורסם בעיר בשם "הישן". בהגיע חודש אולול,
ופחד נפל על כל ישראל מאימת הימים הנוראים הממששים ובאים,
וכולם היו מתעוררים לתשובה - והאיש ישן. הגיע יום ראש השנה,
ואשתו השכימה בבוקר ללכת לבית הכנסת להתפלל - והוא ישן.
כשהגיע הש"ץ ל"הודו" הלכה לביתה להניק את הילד, והיא התחילה
לעורר את בעלה - והוא לא קם ולא זע. במשך זמן התפילה שבה
האשה כמה פעמים לעוררו משנתו, וללא הועיל. כשהגיע הציבור
לקריאת התורה, צעקה עליו בקול גדול ובכבייה: הלא תיכף יתקעו
בשופר! ואז קם בבהלה גדולה משנתו ורץ מהר לבית הכנסת, כשהוא
לבוש באיזה בגד מלא נוצות שמצא, בעינים ישנות ותנומה על עפעפיו.
בבואו לבית הכנסת הביטו עליו בתמהון ושחקו ממנו, וכל אחד אמר
עליו איזו בדיחה, ואף הילדים והטף שחקו עליו, עד שנתבייש מאד
מהבוז הגדול, ובושתו ובזיונותיו עלו השמימה לפני הבית-דין של
מעלה, ופסקו את דינו שעונותיו נמחלים בעד הבושה והבזיונות. וסיים
הצדיק: ועצה, הבושה הגדולה הזאת שיש לנו, שבזמן כזה ובימים אלה
של חורבן בית המקדש אנחנו יושבים בסעודה, הבושה הזאת כדאית
היא שתכפר עוונות כל ישראל.
ובאמרו דיבורים אלה לפני "העולם", ולגו עיניו בדמעות שלישי, עד
שנפלו הדמעות לתוך הכוס של ברכת המזון שהכין, ואף כל "העולם"
שהיו שם ולגו עיניהם בדמעות...

יהי רצון שעוד השנה נתנחם בכיאת גואל צדק ובכנין בית המקדש.

מצאים אנו בימי בין המצרים. צרות רבות וקשות עברו על עם
ישראל בימים אלו. מליוני יהודים נהרגו בתקופות השונות, רעב,
מחלות, שמד ועוד. אך המשבר הקשה מכולם, אותו אנו חשים עד היום
היה בחורבן שני בתי המקדש. בימי בין המצרים, אין אנו אבלים על
האסונות שקרו לפני מאות רבות של שנים, אלא על העובדה שעוד לא
זכינו להשלמת החיסרון הגדול של בית המקדש. החיסרון הגדול של
היכולת להתקרב לקב"ה בעבודת הקרבנות, החיסרון הגדול של שכירת
ה' בתוך עם ישראל בבית הגדול והקדוש עליהם כדאי וראוי להצטער
ולהתאבל.

ברצוני להביא כאן שני סיפורים על גדולי ישראל מספרו של הרב
שלמה יוסף זיץ זצ"ל, סיפורי חסידים, על מנת שנראה כיצד הרגישו
גדולי ישראל את החורבן ואת החיסרון בעצמותיהם ממש.

להרב הקדוש ר' יוסלי מאוסטיליא, בן הרב הקדוש מניסכוי, נודע
פעם שהרבי מלובלין ("החווה") עומד לנסוע דרך עירו אוסטיליא
ולהנפש שם קצת, ורצה הרב שיתאכסן אצלו. אמנם ידע, שכשהרבי
מלובלין שוכב לנוח על מטה של אחרים, יארע לפעמים שהוא צועק
ואומר: "אני מרגיש דקירות", ועל כן קרא אליו הרב נגר אחד, ירא-
שמים מרבים, וציווהו לעשות מטה חדשה בשביל הרבי, שלא ישן עוד
עליה שום אדם, וציווהו שיטבול קודם עשייתה, ויעשה אותה במחשבה
טוהרה.

והנגר הזה, מתחילה לא נעם לו כל העסק הזה, ויירא להכניס עצמו
בדבר. אכן לא הרהיב עוז בנפשו לסרב לפקודת הרב, וקיבל על עצמו
העבודה והתחיל לעשות את המטה בשפלות ובהכנעה ובשרון-לב
גדול, ביודעו מי הוא הקדוש אשר ישכב עליה. כאשר גמרה, הביאה
מיד להרב ר' יוסלי, והרב הכניסה לבית מיוחד, ונתן עליה כרים
וכסתות נקיים ומגוהצים כיאות לאיש-אלקים כזה, והעמיד שם כסא,
שלחן ומנורה, וסגר החדר על מנעול, ואת המפתח לקח אצלו, כדי
שלא יכנס לשם שום אדם.

לאחר איזו ימים בא הרבי מלובלין, ור' יוסלי יצא לקראתו, ובקשהו
שיתאכסן אצלו, והרבי נענה לבקשתו. נתמלא ר' יוסלי שמחה, והוביל
את הרבי להחדר שהכין לו, והראה לו את המטה שעשה בשבילו,
וסיפר לו שאיש ירא-שמים עשאה, ובקשו שישכב לנוח קצת. הרבי
עשה כן, אבל תיכף כששכב עליה התחיל מיד לצעוק בקול:
- "גוואלד, עם שטעכט מיך" (הוי, דקירות!)

הרב ר' יוסלי בשמעו הצעקה של הרבי נבהל מאוד, ועלה בדעתו
לבקשו שישכב על מטה שלו, אך ירא שמא יצעק גם כן על מטתו, ולא
ירצה לשכב עליה, והיתה לו מזה חלישות-הדעת רבה, כי רצה שהרבי
ינפש קצת מטורח הדרך. לסוף החליט, והציע להרבי שישכב על מטתו
הוא, ונענה לו הרבי. כשקם הרבי משנתו אמר לו:
- טוב מאד! החייתני בכל האברים שלי.

השאלה הפושט טליתו, והיוצא מסוכתו

הרב בן-ציון אלגזי שליט"א

ניתן לשלוח תשובות לתיבת הדוא"ל: eshckolot@gmail.com

שאלה: הבית יוסף בסימן ח' כתב שמי שפושט טליתו על דעת שיחזור ויתעטף בה מיד - צריך לברך עליה. והקשה עליו המגן אברהם, הרי הבית יוסף בעצמו פוסק בהל' סוכה שמי שיצא מן הסוכה על דעת לחזור אליה מיד אינו צריך לברך ומה החילוק בין השנים?

התשובה תפורסם בעו"ה בגליון הבא

תשובה לשאלה הקודמת: שאלנו, מדוע יש מצווה לקחת בגד נאה לציצית משום זה א-לי ואנווהו ואין מצווה לקחת בית נאה משום זה א-לי ואנווהו למצוות מזווה? ונראה לומר, שחוטאי הציצית נעשים גוף אחד של הבגד, ובסופו של דבר מקיימים את המצווה בכל הבגד ולא רק בחוטי הציצית, ועל כן יש מצווה לקחת בגד נאה, שהרי בסופו של דבר הוא יהיה חלק מהמצווה ממש. אך לענין מזווה, המזווה אינה נעשית חלק מהבית, ומצוות מזווה לא מתקיימת בכל הבית אלא רק במזווה עצמה. ולכן אין עניין לקחת בית נאה, שהרי הוא לא חלק מהמצווה, רק אחרי שיש בית - יש מצווה לשים מזווה בפתחו, ואת המצווה מקיימים במזווה בלבד ולא בכל הבית, בשונה ממצוות ציצית.

א"כ, הכח המקביל באומה לכח הגוף ביחיד, הוא הכח הרוחף לשכלול האומה מכל הבחינות החומריות- ממשלה, צבא, מדע, טכנולוגיה וכו'. מטרת כל החומר, היא להיות בסיס איתן לחיי הרוח. כדי להיות אור לגויים, עלינו קודם כל להיות מפותחים מבחינת "האומה". זו לא חכמה להקים מדינה דתית, כאשר מבחינה טכנולוגית וחברתית אנחנו מפגרים בכמה עשרות שנים אחרי כל העולם (ראה- מדינות מוסלמיות מסויימות. וד"ל). צריך לזעוק לאנושות, "תראו, מבחינה חיצונית-חומרית, אנחנו כמותכם (ואפי' יותר....). ואעפ"כ, תראו לאן אפשר להגיע מבחינה מוסרית- פנימית". זהו שכותב הרב ב"למהלך האידיאות בישראל", פרק ב': זוהי השאיפה, שבאה מכח ההכרה הברורה והעזה והתביעה המוסרית הכוללת והרמה, להוציא את האנושיות מתחת סבל נורא של צרות רוחניות וחמירות ולהביאנה לחיי חופש מלאי הוד ועדן, באור האידיאה האלהית, ולהצליח בזה את כל האדם כלו. למלואה של שאיפה זו צריך דוקא, שצבור זה יהיה בעל מדינה פוליטית וסוציאלית וכסא ממלכה לאומית, ברום התרבות האנושית, "עם חכם ונבון וגוי גדול", והאידיאה האלהית המוחלטת מושלת שמה ומחיה את העם ואת הארץ במאור חייה. למען דעת, שלא רק יחידים חכמים מצוינים, חסידים וניזרים ואנשי קדש, חיים באור האידיאה האלהית, כי גם עמים שלמים, מתוקנים ומשוכללים בכל תקוני התרבות והישוב המדיני ; עמים שלמים, הכוללים בתוכם את כל השדרות האנושיות השונות, מן רום האינטליגנציה האמנותית, הפרושית, המשכלת והקדושה, עד המערכות הרחבות, הסוציאליות, הפוליטיות והאקנומיות, ועד הפרולטריון לכל פלגותיו, אפילו היותר נמוך ומגושם.

ממשיך הרב ב"מספד בירושלים":

מתחילה הוכנו ב' הכחות הכלליות בשני השבטים שהוכנו למלוך בישראל, אפרים ויהודה, שהוא כלל יוסף ויהודה. וכמו בתחילה מעשי אבות סימן לבנים יוסף היה המשביר, ששלח אותו אלקים לפליטה גדולה להחיות עם רב, והחיה את יעקב ובניו בחיי החומר לחם לפי הטף בעת שג"כ כל הארץ באו למצרים לשבור, והיה נבלע בין האומות, וידע שבעים לשון, שהוא מורה על הצדדים שיש יחש שוויו בין ישראל לעמים כולם, ומ"מ ידע כח קדושתו ... ויהודה מיוחד לכח ישראל המיוחד, "היתה יהודה לקדשו".

כבר מתחילת הדרך, ראינו את החלוקה הזו- יוסף ויהודה. יוסף, זה שמתעסק בענייני החומר, זה שהפך את מצרים למעצמה כלכלית. ויהודה, המלוכה המושפעת ממלכותא דלעילא, "היתה יהודה לקדשו".

מפאת קוצר היריעה, לא נוכל לסיים את הדברים כעת. בע"ה לאחר "בין הזמנים", נשתדל לחזור ולבאר את העניין עד היכן שידנו מגעת. בברכת "בין הזמנים" מועיל לכל בני הישיבה.

ד כה, דיברנו על יחסי הרוח והחומר ביחס לאדם הפרטי, היחיד. בהמשך המאמר, ננסה בע"ה לברר את העניין ביחס לאומה בכללותה. את העניין הזה, מבאר הרב בהספדו על הרצל, המכונה "המספד בירושלים" (מאמרי הראי"ה א', עמ' 94):

וצריך להבין בכלל למה אנו צריכים לשני משיחים, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, והרי התכלית המכוון הוא שנישיא אחד יהיה לכולם, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם". אמנם, כשם שיצר השי"ת באדם הגוף והנשמה, ולעומתם הכוחות הנוטים להחזיק קיום הגוף על מכונו לשכללו ולפתחו, וכן הכחות המחזיקים כח הנשמה הרוחנית ומעודנים ומשכללים אותה, ותכלית השלמות הוא שיהיה הגוף חזק ואמיץ ומפותח כראוי, והנשמה בריאה וחזקה ומשוכללת, מושכת אחריה בכחה האדיר את כל כוחות הגוף האמיצים והחזקים, לתכלית השכל הטוב והטהור, חפץ העליון ב"ה בעולמו,

הקב"ה ברא באדם גוף ונשמה. כוחות הגוף נוטים לשכלול הגוף כפי שכוחות הנשמה נוטים לשכלולה. מטרת האדם היא להשיג שלמות כזו, שגופו יהיה בריא וחזק לעבודת ה', כפי שכותב הרמב"ם בהלכות דעות, פרק ד': הואיל והיות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא. שהרי אי אפשר שיבין או ידע דבר מידיעת הבורא והוא חולה. לפיכך צריך להרחיק אדם עצמו מדברים המאבדן את הגוף. ולהנהיג עצמו בדברים המברין והמחלימים. ומאידך, כוחות נשמתו צריכים להיות אף חזקים יותר מכוחות הגוף, כך שיוכלו להתגבר עליהם ולמשוך אותם אליהם, כדי שהאדם יצל גם את כוחותיו הגופניים והחומריים לעשיית רצון השי"ת.

כן הכין בישראל ביחוד שני אלה הכחות, הכח המקביל לערך הגוף האנושי, השוקק לטובת האומה במעמדה ושכלולה החומרית, שהוא הבסיס הנכון לכל התכניות הגדולות והקדושות שישראל מצויינים בהן, להיות עם קדוש לד' אלקי ישראל, ולהיות גוי אחד בארץ לאור הגויים, והצד השני עצם הכח לשכלול הרוחניות בעצמה.

הייחוד של עמ"י הוא, שמטרתו היא לעבוד את ה' כעם. צדיקים יחידים אפשר למצוא גם באומה"ע, אבל עם שלם, שבכל שדרות קיומו עובד את ה'- זה מצוי רק בעמ"י. אגב, שמעתי פעם שאלה ותשובה בעניין הזה: לכאורה, מדוע הקב"ה ברא עם שיעשו רצונו? האם לא היה ראוי יותר לפנות לאנושות כולה ולומר, שכל מי שרוצה להתקרב לה'- יוכל לעשות זאת. המצב שהיה נוצר הוא, שרק "אנשי האיכות" היו מתקרבים לה' והיתה נוצרת קבוצה מאוד איכותית של אנשים הדבקים בה'. האם אין זה מצב עדיף ורצוי? התשובה היא- לא. הרצוי הוא ההיפך הגמור. בכך שהקב"ה ברא עם שלם שילכו בדרכיו, הוא בעצם מורה לאנושות כולה, שכל אחד ואחד, יהיה אשר יהיה, אפי' האדם הכי בזוי ושפל- כולם יכולים להתקרב לה'. הדוגמה החיה לכך, היא עמ"י. בעצם קיומו ותפקודו כעם, עמ"י מראה לעולם כולו, אור לגויים, שניתן להקים אומה, עם מדינה, ממלכה, צבא, פוליטיקה, מסחר וכלכלה- וכל זה הוא לקידוש שם שמים.

מזל טוב
לגד סטיוארט (ה'), לאירוסיו
לשלומי טוגנדהפט (ד'), לאירוסיו

שבת שלום